

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Tredje Afdeling)

10. november 2016*

»Præjudiciel forelæggelse — ophavsret og beslægtede rettigheder — udlejnings- og udlånsrettigheder i forbindelse med beskyttede værker — direktiv 2006/115/EF — artikel 1, stk. 1 — udlån af eksemplarer af værker — artikel 2, stk. 1 — udlån af værker — udlån af en bog i digital form — offentlige biblioteker«

I sag C-174/15,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Rechtbank Den Haag (retten i første instans i Haag, Nederlandene) ved afgørelse af 1. april 2015, indgået til Domstolen den 17. april 2015, i sagen

Vereniging Openbare Bibliotheken

mod

Stichting Leenrecht,

procesdeltagere:

Vereniging Nederlands Uitgeversverbond,

Stichting LIRA,

Stichting Pictoright,

har

DOMSTOLEN (Tredje Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, L. Bay Larsen, og dommerne M. Vilaras, J. Malenovský (refererende dommer), M. Safjan og D. Šváby,

generaladvokat: M. Szpunar

justitssekretær: ekspeditionssekretær M. Ferreira,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 9. marts 2016,

efter at der er afgivet indlæg af:

— Vereniging Openbare Bibliotheken ved advocaten P. de Leeuwe og D. Visser

* Processprog: nederlandsk.

- Vereniging Nederlands Uitgeversverbond ved advokaten C. Alberdingk Thijm og C. de Vries
 - Stichting LIRA og Stichting Pictoright ved advokaten J. Seignette, M. van Heezik, G. van der Wal og M. Kingma
 - den tjekkiske regering ved S. Šindelková, D. Hadroušek og M. Smolek, som befuldmægtigede
 - den tyske regering ved T. Henze, J. Möller og D. Kuon, som befuldmægtigede
 - den græske regering ved G. Alexaki, som befuldmægtiget
 - den franske regering ved D. Segoin, G. de Bergues og D. Colas, som befuldmægtigede
 - den italienske regering ved G. Palmieri, som befuldmægtiget, bistået af avvocati dello Stato S. Fiorentino og A. Collabolletta
 - den lettiske regering ved I. Kalniņš og D. Pelše, som befuldmægtigede
 - den portugisiske regering ved L. Inez Fernandes og T. Rendas, som befuldmægtigede
 - Det Forenede Kongeriges regering ved J. Kraehling, som befuldmægtiget, bistået af barrister N. Saunders
 - Europa-Kommissionen ved F. Wilman, T. Scharf og J. Samnadda, som befuldmægtigede,
- og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 16. juni 2016,
afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 4, stk. 2, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/29/EF af 22. maj 2001 om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet (EFT 2001, L 167, s. 10) og af artikel 1, stk. 1, artikel 2, stk. 1, litra b), og artikel 6, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2006/115/EF af 12. december 2006 om udlejnings- og udlånsrettigheder samt om visse andre ophavsretsbeslægtede rettigheder i forbindelse med intellektuel ejendomsret (EUT 2006, L 376, s. 28).
- 2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem Vereniging Openbare Bibliotheken (sammenslutning af offentlige biblioteker, herefter »VOB«) og Stichting Leenrecht (stiftelse for udlånsretten, herefter »Stichting«) vedrørende en eventuel krænkelse af eneretten til offentligt udlån i artikel 1, stk. 1, i direktiv 2006/115.

Retsforskrifter

Folkeretten

- 3 Verdensorganisationen for Intellektuel Ejendomsret (WIPO) vedtog den 20. december 1996 i Genève WIPO-traktaten om ophavsret (herefter »WIPO-traktaten«). Denne traktat blev godkendt på vegne af Det Europæiske Fællesskab ved Rådets afgørelse 2000/278/EF af 16. marts 2000 (EFT 2000, L 89, s. 6).

4 Denne traktats artikel 7, stk. 1, bestemmer:

»Ophavsmænd til

i) edb-programmer

ii) filmværker og

iii) værker i form af fonogrammer, som fastlagt i de kontraherende parterers nationale lovgivning

har eneret til at tillade kommerciel udlejning til almenheden af originaler eller kopier af deres arbejde.«

5 Den diplomatiske konference, der vedtog WIPO-traktaten, vedtog ud over en række andre dokumenter også »fælleserklæringen vedrørende artikel 6 og 7«, der er knyttet som bilag til den nævnte traktat (herefter »fælleserklæringen, der er knyttet som bilag til WIPO-traktaten«) og har følgende ordlyd:

»I forbindelse med retten til udbredelse og retten til udlejning skal der ved udtrykkene »kopier« og »originaler eller kopier« i disse artikler udelukkende forstås fikserede kopier, der kan bringes i omsætning som rørlige ting.«

EU-retten

Direktiv 2001/29

6 Følgende fremgår af anden og niende betragtning til direktiv 2001/29:

»(2) Det Europæiske Råd har på sit møde den 24. og 25. juni 1994 på Korfu understreget behovet for at skabe en generel og fleksibel retlig ramme på fællesskabsniveau for at fremme udviklingen af informationssamfundet i Europa. Dette kræver blandt andet, at der findes et indre marked for nye varer og tjenester. Der findes allerede, eller der er ved at blive indført en betydelig fællesskabslovgivning med et sådant regelsæt. Ophavsret og beslægtede rettigheder spiller en afgørende rolle i denne forbindelse, idet disse rettigheder beskytter og fremmer udviklingen og markedsføringen af nye varer og tjenester samt skabelsen og udnyttelsen af deres kreative indhold.

[...]

(9) Udgangspunktet for en harmonisering af ophavsret og beslægtede rettigheder bør være et højt beskyttelsesniveau, da sådanne rettigheder er af afgørende betydning for den intellektuelle skabelsesproces. En sådan beskyttelse bidrager til at bevare og udvikle kreativiteten til gavn for ophavsmænd, kunstnere, producenter, forbrugere, kulturen, industrien og almenheden generelt. Intellektuel ejendomsret er derfor blevet anerkendt som en integrerende del af ejendomsretten.«

7 Dette direktivs artikel 1, stk. 2, litra b), bestemmer:

»Med undtagelse af de i artikel 11 anførte tilfælde berører dette direktiv ikke de gældende fællesskabsbestemmelser om:

[...]

b) udlejnings- og udlånsrettigheder samt visse andre ophavsretsbeslægtede rettigheder i forbindelse med intellektuel ejendomsret

[...]«

8 Direktivets artikel 4 med overskriften »Retten til spredning« har følgende ordlyd:

»1. Medlemsstaterne tillægger ophavsmænd eneret til at tillade eller forbyde enhver form for spredning til almenheden ved salg eller på anden måde af deres originalværker eller eksemplarer heraf.

2. Spredningsretten udtømmes ikke i [Unionen] for så vidt angår originalværker eller eksemplarer heraf, medmindre første salg eller anden overdragelse af ejendomsret i [Unionen] af den pågældende genstand foretages af rettighedshaveren eller med dennes samtykke.«

Direktiv 2006/115

9 Direktiv 2006/115 har kodificeret og ophævet Rådets direktiv 92/100/EØF af 19. november 1992 om udlejnings- og udlånsrettigheder samt om visse andre ophavsretsbeslægtede rettigheder i forbindelse med intellektuel ejendomsret (EFT 1992, L 346, s. 61).

10 2.-5., 7., 8. og 14. betragtning til direktiv 2006/115 har følgende ordlyd:

»(2) Udlejning og udlån af ophavsretligt beskyttede værker samt frembringelser beskyttet af ophavsretsbeslægtede rettigheder spiller en stadig større rolle for navnlig ophavsmænd, kunstnere samt producenter af fonogrammer og film. Piratvirksomhed udgør en stadig større trussel.

(3) Rimelig beskyttelse af ophavsretligt beskyttede værker og frembringelser beskyttet af ophavsretsbeslægtede rettigheder i form af udlejnings- og udlånsrettigheder samt beskyttelse af frembringelser i form af optagelses- og udsendelsesrettigheder samt rettigheder til offentlig gengivelse kan derfor anses at være af afgørende betydning for den økonomiske og kulturelle udvikling inden for [Unionen].

(4) Den beskyttelse, som ophavsretten og dermed beslægtede rettigheder yder, bør tilpasses den nye økonomiske situation, såsom nye former for udnyttelse.

(5) Det er nødvendigt, at ophavsmænd og udøvende kunstnere sikres et rimeligt vederlag, for vedvarende at kunne hellige sig deres skabende og kunstneriske virksomhed, og de nødvendige investeringer til navnlig fremstilling af fonogrammer og film er særdeles store og risikobehæftede. Muligheden for at sikre et rimeligt vederlag og dække disse investeringer kan kun sikres effektivt, hvis de berørte rettighedshavere har en rimelig retsbeskyttelse.

[...]

(7) Medlemsstaternes lovgivning bør tilnærmes indbyrdes under overholdelse af internationale konventioner, der danner basis for mange medlemsstaters lovgivning om ophavsret og hermed beslægtede rettigheder.

(8) [Unionens] lovgivning vedrørende udlejnings- og udlånsrettigheder samt visse andre ophavsretsbeslægtede rettigheder behøver ikke række videre end til fastsættelsen af, at medlemsstaterne skal indføre udlejnings- og udlånsrettigheder for visse kategorier af rettighedshavere samt yderligere indføre ret til optagelse, radiospredning, udsendelse og offentlig gengivelse til fordel for visse kategorier af rettighedshavere på området for ophavsretsbeslægtet beskyttelse.

[...]

(14) Det er også nødvendigt gennem en særlig ordning at beskytte i det mindste ophavsmænds rettigheder i forbindelse med offentligt udlån. Enhver foranstaltning, der træffes uanset eneretten til offentligt udlån, bør imidlertid være i overensstemmelse med særlig traktatens artikel 12.«

11 Direktivets artikel 1 bestemmer:

»1. Medlemsstaterne indfører i overensstemmelse med bestemmelserne i dette kapitel, jf. dog artikel 6, ret til at tillade eller forbyde udlejning og udlån af originalværker og eksemplarer af ophavsretligt beskyttede værker samt af andre frembringelser, der er nævnt i artikel 3, stk. 1.

2. Salg eller anden form for distribution af originalværker, eksemplarer af ophavsretligt beskyttede værker og andre frembringelser, jf. artikel 3, stk. 1, medfører ikke, at de i stk. 1 omhandlede rettigheder udtømmes.«

12 Det nævnte direktivs artikel 2, stk. 1, fastsætter følgende:

»I dette direktiv forstås ved:

- a) »udlejning«: det forhold, at et værk med henblik på direkte eller indirekte økonomisk eller kommerciel fordel for et begrænset tidsrum stilles til rådighed med henblik på brug
- b) »udlån«: det forhold, at et værk for et begrænset tidsrum og ikke med henblik på direkte eller indirekte økonomisk eller kommerciel fordel stilles til rådighed med henblik på brug via offentligt tilgængelige institutioner

[...]«

13 Artikel 6, stk. 1, i samme direktiv bestemmer:

»Medlemsstaterne kan gøre indskrænkninger i den eneret, der er omhandlet i artikel 1, med hensyn til offentligt udlån, såfremt i det mindste ophavsmændene oppebærer vederlag for sådant udlån. Medlemsstaterne skal frit kunne fastsætte dette vederlag under hensyn til deres målsætninger for fremme af kulturen.«

Nederlandsk ret

14 Artikel 10, stk. 1, i Auteurswet (lov om ophavsret) af 23. september 1912 (herefter »ophavsretsloven«) bestemmer:

»Ved litterære, videnskabelige eller kunstneriske værker forstås i denne lov:

1. bøger, brochurer, aviser, tidsskrifter og alle andre skriftlige værker

[...]

og i almindelighed ethvert litterært, videnskabeligt eller kunstnerisk produkt, uanset på hvilken måde og i hvilken form det bringes til udtryk.«

15 Ophavsretslovens artikel 12 fastsætter følgende:

»1. Ved offentliggørelse af et litterært, videnskabeligt eller kunstnerisk værk forstås:

[...]

3° udleje eller udlån af et helt eller en del af et eksemplar af et værk med undtagelse af bygningsværker og brugskunst, eller en mangfoldiggørelse heraf, der er bragt i omsætning af rettighedshaveren eller med dennes samtykke.

[...]

3. Ved udlån som omhandlet i stk. 1, nr. 3, forstås alment tilgængelige offentlige institutioners tilrådighedsstillelse til brug for et begrænset tidsrum uden direkte eller indirekte økonomisk eller kommerciel fordel.

[...]«

16 Ophavsretslovens artikel 15c, stk. 1, bestemmer:

»Udlån som omhandlet i artikel 12, stk. 1, nr. 3, af et helt eller en del af et eksemplar af et værk eller en mangfoldiggørelse heraf, der er bragt i omsætning af rettighedshaveren eller med dennes samtykke, betragtes ikke som en krænkelse af ophavsretten til værket, såfremt den, der udlåner eller lader udlåne, betaler et rimeligt vederlag. [...]«

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

17 VOB repræsenterer i Nederlandene alle offentlige bibliotekers interesser.

18 Disse biblioteker udlåner bøger i papirformat og betaler til gengæld et fast beløb til Stichting, der er det organ, der af justitsministeren (Nederlandene) har fået til opgave at modtage vederlag for udlån.

19 Stichting fordeler det vederlag, den modtager, til rettighedshaverne på grundlag af en fordelingsordning via kollektive forvaltningsorganisationer såsom Stichting LIRA, der har ansvar for forvaltningen af rettigheder til litterære, dramatiske og musikdramatiske værker, og Stichting Pictoright, der har ansvar for forvaltningen af rettigheder til visuelle værker såsom værker, der er udført af plastikkunstnere, fotografer, illustratører, designere og arkitekter.

20 Ifølge den nederlandske lovgivning fastsættes vederlaget for udlån af Stichting Onderhandelingen Leenvergoedingen (herefter »StOL«), der er det organ, der er udpeget hertil af justitsministeren.

21 Idet spørgsmålet om, hvorvidt et digitalt udlån af en e-bog hører ind under undtagelsen i ophavsretslovens artikel 15c, har været drøftet inden for StOL siden 2004, besluttede StOL's bestyrelse under et møde afholdt den 24. marts 2010 endelig at besvare dette spørgsmål benægtende.

22 Derudover udarbejdede Instituut voor Informatierecht van de Universiteit van Amsterdam (institut for informationsret ved Amsterdams universitet, Nederlandene) og konsulentfirmaet SEO efter anmodning fra ministeriet for undervisning, kultur og videnskab (Nederlandene) en rapport, der ligeledes konkluderede, at bibliotekers digitale udlån af e-bøger ikke er omfattet af den nævnte undtagelse.

- 23 På grundlag af denne rapport udarbejdede den nederlandske regering et lovforslag vedrørende biblioteker, der med hensyn til digitalt fjernudlån af e-bøger omfattede oprettelsen af et nationalt digitalt bibliotek. Dette lovforslag hviler på den præmis, at digitalt udlån af e-bøger ikke er omfattet af samme undtagelse.
- 24 På nuværende tidspunkt stiller offentlige biblioteker e-bøger til rådighed på internettet på grundlag af licensaftaler med rettighedshaverne.
- 25 VOB har protesteret over dette lovforslag og har følgelig anlagt sag ved den forelæggende ret med påstand om en konstaterende dom, hvorved det fastslås, at den aktuelle ophavsretslov i det væsentlige allerede omfatter digitale udlån.
- 26 Under disse omstændigheder har Rechtbank Den Haag (retten i første instans i Haag) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »1) Skal artikel 1, stk. 1, artikel 2, stk. 1, litra b), og artikel 6, stk. 1, i direktiv 2006/115 fortolkes således, at »udlån« som omhandlet i disse artikler også omfatter tilrådighedsstillelse uden direkte eller indirekte økonomisk eller kommerciel fordel af ophavsretligt beskyttet materiale såsom romaner, eventyrsamlinger, biografier, rejseberetninger, børne- og ungdomslitteratur, når tilrådighedsstillelsen forestås af en alment tilgængelig offentlig institution
- derved, at et eksemplar i digital form (eksemplar A) placeres på institutionens server, hvorved en bruger sættes i stand til at kopiere eksemplaret ved downloading til brugerens egen computer (eksemplar B)
 - hvorved det eksemplar, som brugeren laver under downloadingen (eksemplar B), ikke længere kan bruges efter et begrænset tidsrum, og
 - hvorved andre brugere i dette tidsrum ikke kan downloade eksemplaret (eksemplar A) på deres computere?
- 2) Såfremt spørgsmål 1 skal besvares bekræftende, er artikel 6 i direktiv 2006/115 og/eller nogen anden bestemmelse i EU-retten da til hinder for, at medlemsstaterne gør anvendelsen af den i artikel 6 i direktiv 2006/115 omhandlede begrænsning af udlånsretten betinget af, at eksemplaret af det værk (eksemplar A), som institutionen har stillet til rådighed, er blevet bragt i omsætning ved et første salg eller anden overdragelse af ejendomsret i Den Europæiske Union af rettighedshaveren eller med dennes samtykke som omhandlet i artikel 4, stk. 2, i direktiv 2001/29?
- 3) Såfremt spørgsmål 2 skal besvares benægtende, stilles der i artikel 6 i direktiv 2006/115 andre krav med hensyn til oprindelsen af det eksemplar (eksemplar A), som institutionen har stillet til rådighed, eksempelvis at eksemplaret er erhvervet fra en lovlig kilde?
- 4) Såfremt spørgsmål 2 besvares bekræftende, skal artikel 4, stk. 2, i direktiv 2001/29 da fortolkes således, at der ved første salg af den pågældende genstand eller anden overdragelse af ejendomsret af den pågældende genstand som omhandlet i denne bestemmelse også må forstås en tilrådighedsstillelse online ved at downloade det til brug i en ubegrænset periode af et digitalt eksemplar af ophavsretligt beskyttet materiale såsom romaner, eventyrsamlinger, biografier, rejseberetninger, børne- og ungdomslitteratur?»

Om de præjudicielle spørgsmål

Det første spørgsmål

- 27 Den forelæggende ret ønsker med det første spørgsmål nærmere bestemt oplyst, om artikel 1, stk. 1, artikel 2, stk. 1, litra b), og artikel 6, stk. 1, i direktiv 2006/115 skal fortolkes således, at begrebet »udlån« som omhandlet i disse artikler omfatter udlån af et eksemplar af en bog i digital form, når dette udlån foretages, ved at dette eksemplar placeres på et offentligt biblioteks server, og ved at det gøres muligt for en bruger at gengive det nævnte eksemplar ved at downloade det til sin egen computer, idet der i udlånsperioden kun kan downloades et enkelt eksemplar, og idet det eksemplar, som den pågældende bruger har downloadet, ikke længere kan anvendes af vedkommende efter udløbet af denne periode.
- 28 Det skal for det første bemærkes, at artikel 1, stk. 1, i direktiv 2006/115, hvorefter »[m]edlemsstaterne indfører [...] ret til at tillade eller forbyde [...] udlån af originalværker og eksemplarer af ophavsretligt beskyttede værker samt af andre frembringelser [...]«, ikke præciserer, om begrebet »eksemplarer af [...] værker« som omhandlet i denne bestemmelse også omfatter værker, der ikke er fastholdt i en fysisk form, såsom digitale eksemplarer.
- 29 For det andet definerer direktivets artikel 2, stk. 1, litra b), begrebet »udlån« som det forhold, at et værk for et begrænset tidsrum og ikke med henblik på direkte eller indirekte økonomisk eller kommerciel fordel stilles til rådighed med henblik på brug via offentligt tilgængelige institutioner. Imidlertid fremgår det ikke af denne bestemmelse, at de i det nævnte direktivs artikel 1, stk. 1, omhandlede værker ligeledes skulle omfatte immaterielle frembringelser, såsom digitale frembringelser.
- 30 Under disse omstændigheder skal det først undersøges, hvorvidt der foreligger grunde, der under alle omstændigheder kunne begrunde udelukkelsen af udlån af digitale eksemplarer og immaterielle frembringelser fra anvendelsesområdet for direktiv 2006/115.
- 31 I denne forbindelse fremgår det for det første af syvende betragtning til direktiv 2006/115, at dette blev vedtaget bl.a. med henblik på, at »[m]edlemsstaternes lovgivning [...] tilnærmes indbyrdes under overholdelse af internationale konventioner, der danner basis for mange medlemsstaters lovgivning om ophavsret og hermed beslægtede rettigheder«.
- 32 Til den række konventioner, som det nævnte direktiv skal overholde, hører især WIPO-traktaten, som Unionen og alle dens medlemsstater er parter i.
- 33 Følgelig skal begreberne »frembringelser« og »eksemplarer« som omhandlet i direktiv 2006/115 fortolkes i lyset af de tilsvarende begreber i WIPO-traktaten (jf. analogt dom af 15.3.2012, SCF, C-135/10, EU:C:2012:140, præmis 55).
- 34 Det fremgår imidlertid af fælleserklæringen, der er knyttet som bilag til WIPO-traktaten, at der ved begreberne »originaler« og »kopier« i traktatens artikel 7 om udlejningsretten »udelukkende forstås fikserede kopier, der kan bringes i omsætning som rørlige ting«. Heraf følger, at immaterielle frembringelser og ikke-fastholdte eksemplarer såsom digitale eksemplarer falder uden for udlejningsretten i den nævnte traktat.
- 35 Begrebet »udlejning« i artikel 2, stk. 1, litra a), i direktiv 2006/115 skal derfor forstås således, at det udelukkende vedrører materielle frembringelser, og begrebet »eksemplar« i direktivets artikel 1, stk. 1, skal forstås således, at det – for så vidt angår udlejning – udelukkende vedrører eksemplarer, der er fastholdt i en fysisk form.

- 36 Selv om overskriften til direktiv 2006/115 i visse sprogversioner henviser til »udlånsrettighed« i ental, og selv om direktivet samtidig generelt regulerer de forskellige aspekter af denne rettighed, herunder udlejnings- og udlånsordningen, følger det imidlertid ikke heraf, at EU-lovgiver nødvendigvis har haft til hensigt at give begreberne »frembringelser/værker« og »eksemplarer« den samme betydning både i relation til udlejningsordningen og til udlånsordningen, herunder offentligt udlån som omhandlet i direktivets artikel 6.
- 37 For det første henviser tredje og ottende betragtning til det nævnte direktiv i visse sprogversioner ikke til »udlejnings- og udlånsrettighed« i ental, men til »udlejnings- og udlånsrettigheder« i flertal.
- 38 For det andet har EU-lovgiver, som det fremgår af artikel 2, stk. 1, litra a) og b), i direktiv 2006/115, valgt at definere begreberne »udlejning« af værker og »udlån« af værker separat. Således er de frembringelser, der berøres af udlejning, ikke nødvendigvis identiske med de frembringelser, der berøres af udlån.
- 39 Det følger af det ovenstående, at selv om immaterielle frembringelser og ikke-fastholdte eksemplarer såsom digitale eksemplarer – således som det følger af denne doms præmis 35 – skal udelukkes fra den udlejningsret, der er fastlagt i direktiv 2006/115 for ikke at tilsidesætte fælleserklæringen, der er knyttet som bilag til WIPO-traktaten, er hverken traktaten eller fælleserklæringen til hinder for, at begrebet »udlån« af værker som omhandlet i direktivet i givet fald fortolkes således, at det ligeledes omfatter visse udlån, der foretages digitalt.
- 40 For det andet bemærkes, at direktiv 2006/115 – som det er blevet fastslået i denne doms præmis 9 – kodificerer og gengiver bestemmelserne i direktiv 92/100 med i det væsentlige samme ordlyd. Imidlertid gør forarbejderne til direktiv 92/100 det ikke muligt at konkludere, at digitalt udlån under alle omstændigheder bør udelukkes fra direktivets anvendelsesområde.
- 41 Det er ganske vist korrekt, at den begrundelse, der ledsagede Rådets forslag til direktiv om udlejnings- og udlånsrettigheder samt om visse andre ophavsretsbeslægtede rettigheder [KOM(90) 586 final] nævner Europa-Kommissionens ønske om at udelukke tilrådighedsstillelse ved elektronisk dataoverførsel fra anvendelsesområdet for direktiv 92/100.
- 42 Det skal imidlertid for det første nævnes, at det ikke fremgår klart, at Kommissionen havde til hensigt at anvende en sådan udelukkelse på digitale eksemplarer af bøger. Dels vedrørte de eksemplarer, der blev nævnt i begrundelsen, udelukkende elektronisk overførsel af film. Dels var anvendelsen af eksemplarer af bøger i digital form på tidspunktet for udarbejdelsen af den nævnte begrundelse ikke så udbredt, at man med rimelighed kan antage, at Kommissionen implicit havde taget dem i betragtning.
- 43 For det andet skal det konstateres, at det ønske, som Kommissionen gav udtryk for i samme begrundelse, ikke kom direkte til udtryk i det forslag, der lå til grund for vedtagelsen af direktiv 92/100 eller i dette direktiv.
- 44 Det fremgår af ovennævnte betragtninger, at der ikke foreligger nogen afgørende begrundelse for i alle tilfælde at udelukke udlån af digitale eksemplarer og immaterielle frembringelser fra anvendelsesområdet for direktiv 2006/115.
- 45 En sådan konklusion støttes i øvrigt af det formål, der forfølges med direktiv 2006/115. I fjerde betragtning til direktivet anføres nemlig bl.a., at den beskyttelse, som ophavsretten yder, bør tilpasses den nye økonomiske situation, såsom nye former for udnyttelse. Udlån, der foretages digitalt, hører utvivlsomt til disse nye former for udnyttelse og gør det følgelig nødvendigt at tilpasse ophavsretten til den nye økonomiske situation.
- 46 Derudover ville en fuldstændig udelukkelse af udlån, der foretages digitalt, fra anvendelsesområdet for direktiv 2006/115 gå imod det generelle princip om et højt beskyttelsesniveau for ophavsmænd.

- 47 Selv om det er korrekt, at dette generelle princip kun anføres indirekte i femte betragtning til direktiv 2006/115, bliver det imidlertid fremhævet i direktiv 2001/29, idet det i niende betragtning hertil anføres, at udgangspunktet for en harmonisering af ophavsret og beslægtede rettigheder bør være »et højt beskyttelsesniveau«.
- 48 Et sådant generelt princip skal således tages i betragtning i forbindelse med fortolkningen af direktiver, der ligesom direktiv 2006/115 tilsigter at harmonisere de forskellige aspekter af ophavsretten samtidig med, at de har et snævrere formål end det, direktiv 2001/29 har.
- 49 På baggrund af konklusionen i nærværende doms præmis 44 skal det herefter undersøges, hvorvidt offentligt udlån af et eksemplar af en bog i digital form, der foretages under omstændigheder, som dem, der er beskrevet i det forelagte spørgsmål, kan være omfattet af artikel 6, stk. 1, i direktiv 2006/115.
- 50 I denne henseende skal det fastslås, at selv om artikel 6, stk. 1, i direktiv 2006/115, for så vidt som der er tale om en undtagelse til den eneret til udlån, der er fastlagt i direktivets artikel 1, ifølge Domstolens faste retspraksis, skal fortolkes indskrænkende, forholder det sig ikke desto mindre således, at fortolkningen ligeledes skal gøre det muligt at sikre den således fastlagte undtagelses effektive virkning og at overholde dens formål (jf. i denne retning dom af 4.10.2011, Football Association Premier League m.fl., C-403/08 og C-429/08, EU:C:2011:631, præmis 162 og 163, og af 1.12.2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, præmis 133).
- 51 I betragtning af omfanget af offentligt udlån af digitale bøger og med henblik på at sikre såvel den effektive virkning af undtagelsen til retten til offentligt udlån i artikel 6, stk. 1, i direktiv 2006/115 (herefter »undtagelsen om offentligt udlån«), som denne undtagelses bidrag til fremme af kulturen, kan det følgelig ikke udelukkes, at artikel 6, stk. 1, i direktiv 2006/115 finder anvendelse i det tilfælde, hvor den ydelse, som et offentligt tilgængeligt bibliotek leverer, i det væsentlige er sammenlignelig med den ydelse, der leveres ved udlån af trykte værker, når henses til de betingelser, der er fastsat i direktivets artikel 2, stk. 1, litra b).
- 52 I det foreliggende tilfælde omhandler tvisten i hovedsagen, således som det følger af selve ordlyden af det forelagte spørgsmål, udlån af et eksemplar af en bog i digital form, der stilles til rådighed ved at placere dette eksemplar på et offentligt biblioteks server og ved at gøre det muligt for en bruger at gengive det nævnte eksemplar ved downloading på sin egen computer, idet der i udlånsperioden kun kan downloades et enkelt eksemplar, og idet det eksemplar, som denne bruger har downloadet, ikke længere kan anvendes af vedkommende efter udløbet af denne periode.
- 53 En sådan ydelse skal imidlertid, bl.a. henset til de betingelser, der er fastsat i artikel 2, stk. 1, litra b), i direktiv 2006/115, anses for i det væsentlige at være sammenlignelig med udlån af trykte værker, dels for så vidt som begrænsningen af mulighederne for simultan downloading til et enkelt eksemplar medfører, at det pågældende biblioteks udlånskapacitet ikke overgår den udlånskapacitet, som det ville have for så vidt angår et trykt værk, dels for så vidt som dette udlån kun foretages for et begrænset tidsrum.
- 54 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det første spørgsmål besvares med, at artikel 1, stk. 1, artikel 2, stk. 1, litra b), og artikel 6, stk. 1, i direktiv 2006/115 skal fortolkes således, at begrebet »udlån« som omhandlet i disse artikler omfatter udlån af en bog i digital form, når dette udlån foretages, ved at dette eksemplar placeres på et offentligt biblioteks server, og ved at det gøres muligt for en bruger at gengive det nævnte eksemplar ved at downloade det til sin egen computer, idet der i udlånsperioden kun kan downloades et enkelt eksemplar, og idet det eksemplar, som den pågældende bruger har downloadet, ikke længere kan anvendes af vedkommende efter udløbet af denne periode.

Det andet spørgsmål

- 55 Med sit andet præjudicielle spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 6 i direktiv 2006/115 og/eller nogen anden bestemmelse i EU-retten skal fortolkes således, at de er til hinder for, at en medlemsstat gør anvendelsen af artikel 6, stk. 1, i direktiv 2006/115 betinget af, at det eksemplar af en bog i digital form, som et offentligt bibliotek har stillet til rådighed, er blevet bragt i omsætning ved et første salg eller anden overdragelse af ejendomsret i Unionen af indehaveren af retten til spredning til almenheden eller med dennes samtykke som omhandlet i artikel 4, stk. 2, i direktiv 2001/29.
- 56 Selv om det i denne henseende først og fremmest fremgår af selve ordlyden af artikel 4, stk. 1 og 2, i direktiv 2001/29, at medlemsstaterne ganske vist tillægger ophavsmænd eneret til at tillade eller forbyde enhver form for spredning til almenheden ved salg eller på anden måde af deres originalværker eller eksemplarer heraf, og at denne spredningsret inden for Unionen ikke udtømmes, medmindre første salg eller anden overdragelse af ejendomsret i Unionen af den pågældende genstand foretages af rettighedshaveren eller med dennes samtykke, følger det imidlertid af direktivets artikel 1, stk. 2, litra b), at sidstnævnte ikke berører de EU-retlige bestemmelser om udlånsrettigheder.
- 57 Heraf følger, at artikel 4, stk. 2, i direktiv 2001/29 ikke er relevant for fortolkningen af artikel 6, stk. 1, i direktiv 2006/115.
- 58 Derudover bestemmer artikel 1, stk. 2, i direktiv 2006/115, at eneretten til udlån i direktivets artikel 1, stk. 1, ikke udtømmes ved salg eller anden form for distribution af originalværker og eksemplarer af ophavsretligt beskyttede værker.
- 59 Domstolen har således allerede fastslået, at handlinger, hvorved det beskyttede værk udnyttes, såsom offentligt udlån, efter deres natur adskiller sig fra salg og fra enhver anden lovlig spredningshandling, idet udlånsretten er et af de prerogativer, der tilkommer ophavsmanden, på trods af salget af de fysiske bærere, som indeholder værket. Følgelig udtømmes retten til udlån ikke ved salg eller anden form for distribution, hvorimod spredningsretten udtømmes ved det første salg i Unionen af rettighedshaveren eller med dennes tilladelse (jf. i denne retning dom af 6.7.2006, Kommissionen mod Portugal, C-53/05, EU:C:2006:448, præmis 34 og den deri nævnte retspraksis).
- 60 Det skal endelig bemærkes, at artikel 6, stk. 1, i direktiv 2006/115 har til formål at sikre en balance mellem ophavsmændenes interesser på den ene side og fremme af kulturen, der udgør et formål af almen interesse, der ligger til grund for undtagelsen om offentligt udlån, og som begrundes, at medlemsstaterne i henhold til denne bestemmelse har mulighed for at gøre indskrænkninger i den eneret, der er omhandlet i direktivets artikel 1, med hensyn til offentligt udlån, på den anden side. I denne forbindelse skal ophavsmændene i det mindste modtage et vederlag for sådant udlån.
- 61 Imidlertid skal artikel 6, stk. 1, i direktiv 2006/115, sammenholdt med 14. betragtning til direktivet, hvori det anføres, at det er nødvendigt at beskytte ophavsmænds rettigheder i forbindelse med offentligt udlån, såvel som i betragtning af de krav, der følger af det almindelige princip om et højt beskyttelsesniveau for ophavsmænd som nævnt i nærværende doms præmis 47 og 48, alene anses for at fastsætte et minimumsniveau for beskyttelse af ophavsmænd, der kræves i forbindelse med anvendelsen af undtagelsen om offentligt udlån. Heraf følger, at medlemsstaterne ikke må forhindres i efter omstændighederne at fastsætte yderligere betingelser, der kan forbedre beskyttelsen af ophavsretten ud over, hvad der udtrykkeligt er fastsat i den nævnte bestemmelse.
- 62 I den foreliggende sag fastsætter den nationale lovgivning en yderligere betingelse for, at undtagelsen om offentligt udlån i artikel 6, stk. 1, i direktiv 2006/115 finder anvendelse. Denne betingelse kræver, at eksemplaret af den digitale bog, som biblioteket stiller til rådighed, er blevet bragt i omsætning ved et første salg eller anden overdragelse af ejendomsret i Unionen af indehaveren af retten til spredning til almenheden eller med dennes samtykke som omhandlet i artikel 4, stk. 2, i direktiv 2001/29.

- 63 Som generaladvokaten med rette har anført i punkt 85 i forslaget til afgørelse – og i modsætning til det tilfælde, hvor udlånsretten erhverves med ophavsmandens samtykke – ville anvendelsen af indskrænkningen på visse værker i det tilfælde, hvor det offentlige udlån følger af undtagelsen i artikel 6, stk. 1, i direktiv 2006/115, der er en fravigelse fra et sådant samtykke, imidlertid kunne skade ophavsmændenes legitime interesser.
- 64 Som følge heraf er en betingelse som den i hovedsagen omhandlede, hvorefter medlemsstaterne i forbindelse med undtagelsen om offentligt udlån kan kræve, at et eksemplar af en bog i digital form, der er genstand for et sådant udlån, allerede er blevet bragt i omsætning af rettighedshaveren eller med dennes samtykke, egnet til at nedbringe de risici, der er nævnt i foregående præmis, og således at forbedre beskyttelsen af ophavsmændenes rettigheder i forbindelse med anvendelsen af denne undtagelse. Følgelig skal en sådan yderligere betingelse anses for at være i overensstemmelse med artikel 6, stk. 1, i direktiv 2006/115.
- 65 Henset til det ovenstående skal det andet spørgsmål herefter besvares med, at EU-retten og navnlig artikel 6 i direktiv 2006/115 skal fortolkes således, at den ikke er til hinder for, at en medlemsstat gør anvendelsen af artikel 6, stk. 1, i direktiv 2006/115 betinget af, at eksemplaret af en bog i digital form, som et offentligt bibliotek har stillet til rådighed, er blevet bragt i omsætning ved et første salg eller anden overdragelse af ejendomsret i Unionen af indehaveren af retten til spredning til almenheden eller med dennes samtykke som omhandlet i artikel 4, stk. 2, i direktiv 2001/29.

Det tredje spørgsmål

- 66 Med sit tredje spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 6, stk. 1, i direktiv 2006/115 skal fortolkes således, at den er til hinder for, at den heri fastsatte undtagelse om offentligt udlån finder anvendelse i forhold til et offentligt biblioteks tilrådighedsstillelse af et eksemplar af en bog i digital form, hvis eksemplaret er erhvervet fra en ulovlig kilde.
- 67 Først og fremmest bemærkes, at selv om artikel 6, stk. 1, i direktiv 2006/115 i denne forbindelse ikke udtrykkeligt fastsætter noget krav om, at det eksemplar, der stilles til rådighed af et offentligt bibliotek, hidrører fra en lovlig kilde, er et af formålene med dette direktiv ikke desto mindre at bekæmpe piratvirksomhed, hvilket fremgår af anden betragtning hertil.
- 68 Imidlertid ville en accept af, at et af et offentligt bibliotek udlånt eksemplar kunne være erhvervet fra en ulovlig kilde, indebære en tolerance af eller endog en tilskyndelse til omsætningen af forfalskede værker eller piratkopier og ville således være direkte i strid med dette formål.
- 69 Domstolen har endvidere i forhold til undtagelsen vedrørende privatkopiering i artikel 5, stk. 2, litra b), i direktiv 2001/29, allerede fastslået, at undtagelsen ikke omfatter privatkopiering, der foretages fra en ulovlig kilde (dom af 10.4.2014, ACI Adam m.fl., C-435/12, EU:C:2014:254, præmis 41).
- 70 I denne henseende har Domstolen fundet, at indehavere af ophavsrettigheder ikke kan pålægges en pligt til at måtte tolerere tilsidesættelser af de rettigheder, som kan ledsage en privatkopiering. Hvis medlemsstaterne havde mulighed for at vedtage en lovgivning, der tillader, at reproduktioner til privat brug også kan ske fra en ulovlig kilde, ville det sandsynligvis være til skade for det indre markeds funktion. Anvendelsen af en sådan national lovgivning ville resultere i, at indehaverne af ophavsrettighederne påføres en ubegrundet skade (jf. i denne retning dom af 10.4.2014, ACI Adam m.fl., C-435/12, EU:C:2014:254, præmis 31, 35 og 40).
- 71 Imidlertid synes alle disse argumenter om undtagelsen vedrørende privatkopiering at være relevante for anvendelsen af undtagelsen om offentligt udlån og kan således overføres analogt i forbindelse med artikel 6, stk. 1, i direktiv 2006/115.

- 72 Henset til ovenstående bemærkninger skal det tredje spørgsmål besvares med, at artikel 6, stk. 1, i direktiv 2006/115 skal fortolkes således, at den er til hinder for, at den heri fastsatte undtagelse finder anvendelse på et offentligt biblioteks tilrådighedsstillelse af et eksemplar af en bog i digital form, hvis eksemplaret er erhvervet fra en ulovlig kilde.

Det fjerde spørgsmål

- 73 I betragtning af besvarelsen af det andet spørgsmål er det uforholdsmæssigt at besvare det fjerde spørgsmål, da dette er blevet forelagt Domstolen for det tilfælde, at det andet spørgsmål besvares bekræftende.

Sagens omkostninger

- 74 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Tredje Afdeling) for ret:

- 1) **Artikel 1, stk. 1, artikel 2, stk. 1, litra b), og artikel 6, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2006/115/EF af 12. december 2006 om udlejnings- og udlånsrettigheder samt om visse andre ophavsretsbeslægtede rettigheder i forbindelse med intellektuel ejendomsret skal fortolkes således, at begrebet »udlån« som omhandlet i disse artikler omfatter udlån af et eksemplar af en bog i digital form, når dette udlån foretages, ved at dette eksemplar placeres på et offentligt biblioteks server, og ved at det gøres muligt for en bruger at gengive det nævnte eksemplar ved at downloade det til sin egen computer, idet der i udlånsperioden kun kan downloades et enkelt eksemplar, og idet det eksemplar, som den pågældende bruger har downloadet, ikke længere kan anvendes af vedkommende efter udløbet af denne periode.**
- 2) **EU-retten og bl.a. artikel 6 i direktiv 2006/115 skal fortolkes således, at den ikke er til hinder for, at en medlemsstat gør anvendelsen af artikel 6, stk. 1, i direktiv 2006/115 betinget af, at eksemplaret af en bog i digital form, som et offentligt bibliotek har stillet til rådighed, er blevet bragt i omsætning ved et første salg eller anden overdragelse af ejendomsret i Den Europæiske Union af indehaveren af retten til spredning til almenheden eller med dennes samtykke som omhandlet i artikel 4, stk. 2, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/29/EF af 22. maj 2001 om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationsområdet.**
- 3) **Artikel 6, stk. 1, i direktiv 2006/115 skal fortolkes således, at den er til hinder for, at den undtagelse for så vidt angår retten til offentligt udlån som den fastsætter, finder anvendelse i forhold til et offentligt biblioteks tilrådighedsstillelse af et eksemplar af en bog i digital form, hvis eksemplaret er erhvervet fra en ulovlig kilde.**

Underskrifter